

Helsingfors/Mariehamn 29.4.2015

Nr 11/15

Hänvisning Ålands lagtings skrivelser
20.4.2015, nr 64, 67, 69,
71 och 73/2015

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över följande av lagtinget 20.4.2015 antagna landskapslagar:

1. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen,
2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om service och stöd på grund av handikapp,
3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård,
4. Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd,
5. Landskapslag om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice.

Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll

Den huvudsakliga avsikten med landskapslagarna är att ifrågavarande rikslagar ska förbli i kraft på Åland i den ordalydelse de hade 31.3.2015, varvid de ändringar som därefter trätt i kraft i riket och som har samband med en ny socialvårdslag inte ska gälla på Åland inom landskapets behörighetsområden. Dessutom intas nya be-

stämmelser om rättelseyrkande och ändringssökande i några av landskapslagarna (nris 2-4).

Eftersom 1 § 1 mom. 1 punkten i landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård inte ändras, förblir rikets gamla socialvårdslag (FFS 710/1982) i kraft i landskapet.

Lagstiftningsbehörigheten

I en landskapslag kan enligt 19 § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland för vinnande av enhetlighet och överskådlighet intas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Intagande av sådana stadganden i en landskapslag medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

Den nu aktuella landskapslagstiftningen gäller främst landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning och socialvård, vilka områden hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 1, 4 och 13 punkterna i självstyrelselagen.

Enligt förarbetena till gällande självstyrelselag (RP 73/1990 rd. s. 66) innefattar begreppet socialvård, förutom den egentliga socialvården, även bl.a. barnskydd och barndagvård, specialomsorger om utvecklingsstörda, missbrukarvård, nykterhetsarbete, moderskapsunderstöd, barnbidrag, stöd för vård av barn i hemmet, service och stöd på grund av handikapp samt handikappbidrag.

Till rikets behörighet hör enligt 27 § 1, 23 och 24 § i självstyrelselagen stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag, administrativa ingrepp i den personliga friheten samt rättskipning och förundersökning.

Landskapslagen om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen.

Genom landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen (ÅFS 97/2008, nedan blankettlagen) har rikets barnskyddslag (FFS 417/2007, nedan rikslagen) med vissa undantag gjorts tillämplig i landskapet. Enligt blankettlagens 1 § 2 mom. ska rikslagen tillämpas i landskapet enligt den ordalydelse den hade vid blankettlagens ikraftträdande. Om rikslagen därefter ändras ska den ändrade författningen gälla i landskapet från tidpunkten för dess ikraftträdande i riket, om inte annat följer av blankettlagen. Genom den nu anhängiga landskapslagen om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen fogas till blankettlagen en ny 1 § 3 mom., som anger att rikslagen om ändring av barnskyddslagen (FFS 1302/2014) inte ska tillämpas på Åland till den del det är fråga om landskapets lagstiftningsbehö-

righet, utan på Åland ska rikslagen, till den del det är fråga om bestämmelser inom landskapets behörighet och om inte annat följer av blankettlagen, tillämpas i den lydelse den hade vid utgången av mars månad 2015.

Ålandsdelegationen konstaterar att den ändrade rikslagen (FFS 1302/2014) innehåller förutom ärenden som utgör landskapsbehörighet, även sådana bestämmelser som enligt det som anges ovan utgör riksbehörighet, och som därmed är direkt tillämpliga i landskapet. Bestämmelsen i det nya 1 § 3 mom. innebär därför att en del av de ändringar som i riket trädde i kraft 1.4.2015 inte ska tillämpas på Åland, medan rikslagen till andra delar även blir gällande på Åland. Härvid blir två rikslag som reglerar barnskydd samtidigt delvis gällande på Åland. Ålandsdelegationen konstaterar för sin del att en betydande del av de ändrade bestämmelser härigenom, såsom utgörande riksbehörighet, trots bestämmelsen i den nya 1 § 3 mom., förblir tillämpliga även på Åland. För övrigt görs inga andra ändringar i blankettlagen, och ur den kan inte utläsas vilka bestämmelser i de olika rikslagarna som är tillämpliga i olika frågor. Eftersom blankettlagen inte ger någon närmare vägledning beträffande vilken rikslag som är tillämplig, så kan den enskilda medborgaren inte förutsättas känna till vilka delar de ursprungliga bestämmelserna i rikslagen förblir i kraft och till vilka delar de nya riksbestämmelserna blir tillämpliga på Åland. Ålandsdelegationen kritiserade i utlåtande 15.10.2013 över bl.a. en tidigare ändring av föreliggande landskapslag den vaga bestämmelsen i landskapslagens 2 §, gällande fördelningen av förvaltningsbehörigheten mellan landskapets och rikets myndigheter. Denna oklarhet blir nu än mer påtaglig. Trots dessa ur rätts säkerhetssynpunkt allvarliga brister anser Ålandsdelegationen dock att landskapslagen inte kan anses utgöra en behörighetsöverskridning.

Landskapslag om ändring av landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om service och stöd på grund av handikapp.

Genom landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om service och stöd på grund av handikapp (ÅFS 50/2010, nedan blankettlagen) har rikets lag om service och stöd på grund av handikapp (FFS 380/1987, nedan rikslagen) med vissa undantag gjort tillämplig i landskapet inom landskapets behörighet. Enligt blankettlagens 1 § 2 mom. ska ändringar av rikslagen tillämpas i landskapet från det de träder i kraft i riket. Till landskapslagen fogas ett nytt 1 § 3 mom. enligt vilken lagen om ändring av lagen om service och stöd på grund av handikapp (FFS 1309/2014) inte ska tillämpas till den del det är fråga om landskapets lagstiftningsbehörighet. Dessutom kompletteras landskapslagen med en ny 5a § om rättelseyrkande och ändringssökande.

Ålandsdelegationen konstaterar att de ändringar som görs i rikslagen, dels gäller sättet att ordna personlig assistent (8d § 2 mom. 2

punkt), vilket ingår i landskapets behörighet gällande socialvården och dels ändringssökande (17 §), som berör rättsväsendet och således utgör riksbehörighet. Lagens 17 § hänvisar till 6 kap. i socialvårdslagen (FFS 1301/2014). Jämlikt 51 § i sist nämnda lag får ett beslut som meddelats av det organ som ansvarar för den kommunala socialvården med anledning av begäran om omprövning överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen. Enligt landskapslagens 5a § får ändring i socialnämndens eller det andra motsvarande kollegiala organets beslut sökas genom besvär hos Ålands förvaltningsdomstol i enlighet med vad därom i rikslagstiftningen föreskrivs. Vid ändringssökande i beslut som fattas med stöd av blankettlagen ska även till övriga delar vad som därom är föreskrivet i rikslagstiftningen gälla. Besvärsbestämmelsen överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen, och hänvisningarna till rikslagstiftningen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om utkomststöd

Genom landskapslagen fogas till blankettlagen en ny 6a § om rättelseyrkande och ändringssökande. Enligt 6a § 3 mom. får ändring i socialnämndens eller det andra motsvarande kollegiala organets beslut sökas genom besvär hos Ålands förvaltningsdomstol i enlighet med vad därom i rikslagstiftningen föreskrivs. Vid ändringssökande i beslut som fattas med stöd av landskapslagen ska enligt dess 6a § 4 mom. också till övriga delar gälla vad därom i rikslagstiftningen är föreskrivet. Besvärsbestämmelsen överensstämmer med 25 § i självstyrelselagen, och hänvisningarna till rikslagstiftningen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. På grund av hänvisningarna till rikslagstiftningen konstaterar Ålandsdelegationen att 24 § i rikets lag om utkomststöd (FFS 1412/1997) hänvisar beträffande ändringssökande till 7 kap. i socialvårdslagen, medan lagen om ändring av 24 § i lagen om utkomststöd (FFS 1312/2014) hänvisar till 6 kap. i socialvårdslagen. Detta beror på att den nya rikslagstiftningen träder i kraft 1.4.2015. Eftersom båda lagrummen anger förvaltningsdomstolen som besvärsinstans, föranleder bestämmelsen i landskapslagens 6a § 3 mom. inga anmärkningar från Ålandsdelegationens sida.

De ändringar som görs genom *landskapslagen om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård samt landskapslagen om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av lagen om privat socialservice* föranleder inga kommentarer från Ålandsdelegationens sida, eftersom de berör områden som utgör landskapsbehörighet.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen finner att landskapslagarna faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Delegationen har dock ovan anført allvarliga påpekanden gällande landskapslagen om ändring av 1 § landskapslagen om tillämpning i landskapet Åland av barnskyddslagen, men ansett att de påtalade bristerna inte utgör behörighetsöverskridningar. För landskapslagarna nr 1, 2, 3 och 5 gäller att de ändringar av de rikslagar som i enlighet med blankettstadgarna trätt i kraft även i landskapet 1.4.2015 inte längre ska gälla inom landskapets behörighetsområden efter föreliggande landskapslagars ikraftträdande, varvid de gamla riksbestämmelserna åter blir gällande. Ett sådant förfarande kan inte anses vara förenligt med god lagstiftning, men inverkar inte på lagstiftningsbehörigheten i självstyrelselagen.

Närvarande Ordföranden Lindbäck, ledamoten Erlandsson jämte suppleanten Alm, ledamoten Mäenpää jämte suppleanten Kuusiniemi.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare